

Osiem Kroków Wsparcia

Wskazówki dla nauczycieli do pracy z uczniem z zespołem Aspergera

WSPARCIE

1. Współdziałanie
2. Strategia
3. Plan
4. Adaptacja
5. Rozwój
6. Czas
7. Indywidualizm
8. Emocje

1. Współdziałanie

Współpraca nauczyciela i ucznia jest konieczna do osiągnięcia celu edukacyjnego. Sukces osiągany na końcu, czasem trudnej drogi, jest wynikiem wspólnych trudów. Współdziałanie zakłada wiele czynności takich jak m.in.: nawiązywanie więzi, wspólne działanie na rzecz osiągnięcia celu, umiejętność pracy w grupie. Co może Ci pomóc w pracy z uczniem z zespołem Aspergera:

- Pokaż uczniowi celowość podejmowanych działań; wytłumacz mu potrzebę wykonania danej pracy;
- Ustal jasne zasady Waszej pracy i współzycia w klasie; pamiętaj, by wszyscy uczniowie ich przestrzegali;
- Dbaj o Waszą dobrą komunikację: używaj prostych i jasnych sformułowań, unikaj metafor i powiedzeń; udzielaj konkretnych odpowiedzi i zadaj krótkie pytania;
- Ucz dziecko naprzemiennej komunikacji; szukaj wspólnego pola uwagi;
- Sprawdzaj poziom koncentracji uwagi ucznia i dostosuj ilość materiału do jego możliwości psychofizycznych;
- Wyrażaj zainteresowanie tematem, który pochłania ucznia i zachęcaj go, żeby słuchał też Ciebie;
- Dbaj o dobrą relację z uczniem; wzbudź w nim zaufanie do siebie i przypominaj, gdzie może szukać pomocy;

2. Strategie

Opracowanie koncepcji działania, pomoże Wam uniknąć wielu trudnych sytuacji i ułatwi codzienną naukę. Gotowe strategie, które wcielisz w życie i których nauczysz swojego ucznia z zespołem Aspergera pozwolą zaoszczędzić Wasz czas i wysiłek w przyszłości.

- Znajdźcie miejsce w klasie, które będzie najodpowiedniejsze dla ucznia (czasem jest to pierwsza ławka, czasem ostatnia, czasem ta przy ścianie, a czasem blisko drzwi);
- Znajdźcie miejsce w szkole lub klasie, gdzie będzie mógł się wyciszyć i odpocząć;
- Ustal z dzieckiem sygnały/znaki, którymi poinformuje Cię o swych potrzebach, np. podniesienie czerwonej kartki, gdy potrzebuje pomocy lub przerwy;

- Ustal z dzieckiem sygnały niewerbalne, którymi przywołasz go do pracy, jeśli się rozproszy: położenie ręki na ramieniu, położenie ręki na książce, wskazanie palcem zadania);
- Ustal z uczniami strategie reagowania na sytuacje trudne; wyznacz uczniów, którzy będą mogli wezwać pomoc osób trzecich;
- Znajdźcie aktywności ruchowe, które uczeń będzie mógł wykonać; nie zmuszaj go do uprawiania sportów, gdzie konieczna jest rywalizacja;

3. Plan

Planowanie pomaga w organizacji dnia, nadaje strukturę i przede wszystkim daje poczucie bezpieczeństwa, czyli to, czego uczeń z zespołem Aspergera potrzebuje najbardziej. Plany niestety mają do siebie to, że się zmieniają i tu właśnie potrzebna jest Twoja pomoc, by ułatwić uczniowi zaakceptowanie nowych sytuacji.

- Przygotuj IPET we współpracy z zespołem nauczycieli pracujących z uczniem; niech to będzie Wasz wspólny plan, który omówicie z rodzicem dziecka, a jeśli to możliwe również z uczniem;
- Zaplanuj spotkania/rozmowy z rodzicami/opiekunami, by utrzymać z nimi jak najlepszą więź i modyfikować działania w oparciu o ich sugestie;
- Przygotujcie plany dnia/zajęć z uczniem, które będzie miał przy sobie i do których możecie sięgnąć w razie potrzeby;
- Uprzedzaj ucznia o zmianach planu, nagłych lub niezrozumiałych sytuacjach;
- Otwieraj go na sytuacje trudne i zmiany planu w momencie, gdy jest spokojny; rozmawiaj o tym, jakie zmiany mogą zdarzyć się w ciągu dnia;
- Uprzedź ucznia o trudnym lub budzącym silne emocje temacie lekcji lub wydarzeniu w szkole;

4. Adaptacja

Adaptacja w przypadku ucznia z zespołem Aspergera odnosi się do jego przystosowania się do otaczającej rzeczywistości szkolnej oraz przystosowania się społeczności szkolnej do jego indywidualnych potrzeb. Oba wymiary są jednakowo ważne w procesie edukacji.

- Przygotuj przyjazne otoczenie dla ucznia: wyeliminuj zbędne bodźce rozpraszające; zadбай o ciszę (np. ciche miejsce, w którym uczeń spędzi przerwę); znajdźcie pomoce sensoryczne, które ułatwią zrelaksowanie się, np. gniotki, kamizelka obciążeniowa, jeżyk do siedzenia itp.;
- Przygotuj pomoce wizualne do tematu lekcji lub tekst notatki (uczeń może lepiej pracować widząc treść, o której mówisz);
- Zaplanuj formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole, które będą najbardziej odpowiednie i potrzebne uczniowi;
- Dbaj o życzliwe relacje w klasie; rozwijaj wśród uczniów, nauczycieli i rodziców otwartość na różnorodność;
- Omawiajcie w klasie sytuacje trudne i możliwości ich rozwiązania; ucz dzieci radzenia sobie z odmiennymi sposobami reagowania; wykorzystaj literaturę, bajki terapeutyczne, które podejmują temat dzieci z zespołem Aspergera;
- Poszerzaj swoją wiedzę, bierz udział w szkoleniach nt. zaburzeń ze spektrum autyzmu, zachęcaj innych nauczycieli do dzielenia się swoimi pomysłami na pracę z uczniem z ZA;

5. Rozwój

Rozwój każdego człowieka jest bardzo zindywidualizowany. Mimo, że te same wymagania dydaktyczne są kierowane do wszystkich uczniów, pamiętaj o różnym tempie rozwoju każdego dziecka. Najważniejsze, byś był obecny w tym procesie i dostosował liczne wymagania do aktualnej sytuacji ucznia.

- Szukaj talentów i mocnych stron ucznia; podkreślaj je i wykorzystuj jak najczęściej;
- Rozwój ucznia z zespołem Aspergera prawdopodobnie będzie nieharmonijny. Staraj się wykorzystać jego mocne strony np. przydziel mu funkcję asystenta nauczyciela lub rolę „eksperta” w danej dziedzinie, przydziel mu dodatkowe zadanie;
- Wykorzystaj zainteresowania ucznia do zrozumienia nowych treści;
- Ucz dziecko korzystania z pomocy innych uczniów, dobrych w danej dziedzinie;
- Pamiętaj, że rozwój składa się z licznych kryzysów. Pomagaj przebrnąć przez nie uczniowi i daj mu możliwość dojścia swoją drogą do rozwiązania problemu;
- Pamiętaj, że jeśli „jeszcze” nie opanował jakiejś umiejętności, to jest to kwestia czasu;
- Dbaj o wszechstronny rozwój ucznia dostosowując wymagania do jego możliwości;
- Wspieraj rodzinę ucznia w codziennej pracy z dzieckiem. Udzielaj wskazówek, by jak najlepiej wykorzystali talenty dziecka;

6. Czas

Poczucie czasu i planowanie może być słabą stroną Twojego ucznia z zespołem Aspergera. Wypracowanie pewnych nawyków, ram czasowych i samokontroli pomoże mu efektywniej pracować.

- Pozwól uczniowi pracować w indywidualnym tempie;
- Ucz go planowania i organizacji pracy; pomocne będą tu timery, klepsydry, budziki/minutniki;
- Uczeń może mieć trudności z przejściem od jednej aktywności do drugiej, daj mu chwilę, by mógł się oswoić ze zmianą lub nową sytuacją;
- Znajdźcie czas na odpoczynek i relaks (uczeń może być znacznie bardziej przeciążony bodźcami niż pozostali rówieśnicy);
- Wybierz odpowiedni czas na trudne rozmowy; nie spiesz się i daj uczniowi czas na odpowiedź (niektóre tematy mogą sprawiać mu duże trudności);
- Pamiętaj, że wiele umiejętności ucznia rozwinie się w późniejszym czasie. Bądź cierpliwy, by uczeń nie czuł presji;

7. Indywidualność

„To co wystaje poza szereg i dlatego jest „nienormalne” niekoniecznie musi być gorsze”

Hans Asperger (1938)

Indywidualizm uczniów, choć może sprawiać w szkole wiele kłopotów, jest jednak pożyteczną cechą i dzięki niemu nasz świat jest różnorodny. Zadaj sobie pytanie, na ile akceptujesz odmienne sposoby myślenia i działania innych ludzi.

- Zaakceptuj indywidualność ucznia z zespołem Aspergera; staraj się być cierpliwym wobec niego;

- Unikaj w myśleniu o uczniu schematów, uogólnień czy porównań. Każdy uczeń z zespołem Aspergera jest w innym punkcie spektrum i ma inne potrzeby, talenty i trudności;
- Staraj się jak najlepiej poznać ucznia i dowiedzieć się jak najwięcej o jego potrzebach (jedne osoby z Zespołem Aspergera pokazują swą odmienność jako zasób, a inne chcą ją ukryć i nie wyróżniać się);
- Doceniaj niestandardowe pomysły ucznia; wykorzystuj je jako przykład kreatywności;
- Zadbaj o akceptację ucznia wśród rówieśników w klasie; ucz dzieci szacunku dla odmienności;

8. Emocje

Tony Attwood porównuje osoby z zespołem Aspergera do antropologów, którzy trafili do obcego kraju, z niezrozumiałą dla nich kulturą, której muszą się dopiero nauczyć. Podobnie jest z postrzeganiem osób z ZA przez innych ludzi, którzy nie potrafią rozpoznawać ich stanów emocjonalnych i nie rozumieją ich sposobu myślenia.

- Wykorzystuj codzienne sytuacje do rozmów o emocjach; poproś ucznia by próbował nazywać to, co czuje/myśli;
- Dbaj o dobre samopoczucie ucznia; proces uczenia się zachodzi tylko wtedy, gdy mózg jest wolny od strachu, lęku, stresu;
- Dbaj o poczucie bezpieczeństwa ucznia (m.in. poprzez uprzedzanie go o zmianach, wyjaśnianie niezrozumiałych sytuacji);
- Ucz go radzenia sobie z lękiem; zachęcaj by dzielił się swoimi obawami i szukał pomocy u nauczycieli/pedagoga/psychologa szkolnego;
- Gdy mówisz o emocjach podaj przykłady lub odnoś się do konkretnych sytuacji z życia codziennego;
- Dbaj o spokój podczas pracy i przyjazną atmosferę w klasie;
- Dbaj o swoje emocje i szukaj sposobów, by sobie z nimi radzić. Znajdź czas na relaks; w razie trudności szukaj wsparcia u innych specjalistów; dziel się swoimi odczuciami z uczniem.

Bibliografia

1. Attwood T., Zespół Aspergera. Kompletny przewodnik, Gdańsk, 2016.
2. Borkowska A., Zrozumieć świat ucznia z Zespołem Aspergera, Gdańsk, 2010.
3. Chromik-Kovacs J., Banaszczyk I., Jak pracować z dzieckiem z zespołem Aspergera w domu i szkole, Gdańsk, 2017.
4. Jackson L., Świry, dziwadła i zespół Aspergera, Otwock, 2007.
5. Silberman S., Neuroplemiona. Dziedzictwo autyzmu i przyszłość neuroróżnorodności, Białystok, 2017.
6. Uczeń z Zespołem Aspergera w szkole ogólnodostępnej, red. Kłoda M., Pomorska K., Warszawa, 2016.
7. www.synopsis.org.pl.